

PORTRETELE MURALE DELA HUREZI

— DESCRIERE —

A DOUA SERIE

(Notă. Numerile *mari* indică ilustrațiile, cele *mici* figurile din tablourile în grupe).

Această a doua serie de portrete murale dela Hurezi (din Paracelis și din biserica dela Bolniță) nu au valoarea artistică a celor reproduse în fascicula a doua a publicației noastre (din biserica cea mare a mănăstirii). Această pentru că ele au suferit prefaceri posterioare, — evidente la Paracelis și mărturisite la biserica dela Bolniță, prin următoarea inscripție :

« LA LEAT 1789 FIIND RĂZMIRITĂ ȘI NEVOIE MARE
« IN ȚAR[Ă] DE NEAMȚI ȘI DE TURCI, AU VENIT UN
« SERASCHIER CU OASTE TURCEASC[Ă] DE AU ȘĂZUT
« IN M[Ă]N[Ă]STIRE O L[UN]Ă. ȘI MULTE STRIC[Ă]-
« CIUN[ȚI] S'AU FĂCUT SF. BESEARECI: AJUNSASE GRAJ-
« DURI DE CAL, — CÂT SĂ DĂZNĂDĂDUISE RAFAIL
« EGUM[ENUL] CE [E]RA ATUNCI CĂ NU VA MAI VE-
« DEA DERES, — CÂT ȘI AICI DE TOT ERA STRICAT.
« IAR, DUPĂ MOARTEA ACELUIA, AJUNGÂNDU EGU-
« MEN [EU] PAHOMIE, FIIND DIN SOBORUL SF. M[Ă]-
« N[Ă]ȘTIRI, LUAT-AM ÎNTR'AJUTOR PE MILOSTIVUL
« D[U]MNEZEU ȘI PE PREA-CURATA SA MAICĂ ȘI PRE
« SF. ÎMPĂRAȚI ȘI S'AU APUCAT A DREGE. ȘI, CU AJU-
« TORUL CELOR MAI SUS ZIȘI, AU ȘI ISPRĂVIT, ÎMPO-
« DOBINDU CŪ ZUGRĂVEAL[Ă], DUPĂ CUM SE VEADE,
« ÎN DOMNIA MĂRII SALE IOAN ALIC SANDRU MOR[U]Z
« VOIVOD » ¹⁾.

Așa dar în timpul lui Alexandru-Vodă Mu-

ruz, deci între anii 1793 (Ianuarie)—1796 (August), zugrăveala din biserica dela Bolniță a fost refăcută și cu dânsa deci și portretele murale ale ctitorilor : Constantin-Vodă Brâncoveanu și Maria Doamna de o parte, Antonie-Vodă din Popești și Neagu Postelnicul, moșul și tatăl Doamnei Maria Brâncoveanu, de altă parte ²⁾. Oricum s'ar înfățișa însă aceste portrete murale din punct de vedere artistic, ca mărturii istorice, ales cele două din urmă, sunt de osebită importanță, dat fiindcă—după cât ne e cunoscut—altele asemenea lor n'au mai ajuns până la noi, afară doar de cele ale căror urme abiă se mai disting azi pe pereții vechii și ruinatei biserici domnești din Târșor, de lângă Ploești. Într'adevăr, în această biserică, zidită probabil în sec. al XV-lea (când Târșorul eră rezidență domnească) și restaurată în sec. XVII-lea (sub bătrânul Antonie-Vodă din Popești) ³⁾, se văd încă urmele următoarelor portrete murale: Antonie-Vodă, fiul său Neagu Postelnicul și copii acestuia: Pană și Maria, Doamna lui Constantin-Vodă Brâncoveanu.

Cum am spus însă, aceste portrete murale sunt azi aproape cu totul nimicite. Reconstituirea lor se poate face numai cu ajutorul cōpiilor,

¹⁾ Gr. Tocilescu, *Raporturi asupra câtorva mănăstiri, schituri și biserici din țară*, București 1887, 40—41 = N. Iorga, *Inscripții din Bisericile României* I, 192—3.

²⁾ Reproduse și la Șt. Grecianu, *Viața lui Constan-*

din-Vodă Brâncoveanu de Radul vel Logofăt Grecianu, București 1906, 342—anexă.

³⁾ Genealogia neamului boerilor ot Târșor — ot Negoești — ot Popești a dat-o Șt. Grecianu, *op. cit.*, 351 sq.

credincioase și conștiincioase, pe cari pictorul N. Tătărăscu a avut bunul gând a le zugrăvi

unde s'au strămutat călugării (pe la 1860) din vechia biserică domnească a fostei mănăstiri

Constantin-Vodă Brâncoveanu și Maria Doamna cu fii lor : Constantin, Ștefan, Radu și Matei.

10. Portrete morale

din

Paraclisul mănăstirii Hurezi.

3. 5. 1.

2. 6. 4.

† СФЫНТА ШИ АХАНЕЗЕЕСКА ЯЧЕСТА ПЯРКАН, ЧИСТ ЯСТЕ КЪ АЕН ТЕМАЕ || ПРЪАХАМИНТА КЪЛОЧЕСТИЕ ДОМЪ ИЪИ КО-
СТЯДИН БЯСЯТЪЯ КОСКОА || АЪЪ ДНЪАЦЪТ, КЪ ЗЪТРЪВЪЯ АЪЪ ДЪРЪАЗЕЦЪТ, ДТРЪ ЧИСТЪ ШИ || АЪЪАД ЯЩЕРИ АМЪЧЪИ ДОМ-
ВЪАДИ ІЪ ХЪ ШИ АЕ ПЪРЪРЪ ФЕЧОНЕІ, || ШИ СІРЕ НЕМОЛЪТЪ ПОМЕНІРЕ Я СІ ШИ Я ТОТ БЪН ШИ ПРЪ КЪГО || РОДНИК РЕЪАХЪИ СЪЪ-
СЪЪРЪШИДЪСЕ АІ ЯА СЪПЪАЪЪ ЯНЪ || Я ДОМЪІЕН СЪАЕ, ФІНЦЪА АЪЪА. ДЪСЕ, ШИ НЕПРЕЧЕНІК || ФІНЦЪА КІР ІЪИ ЯРХІАМЪНДЪРІТ СІЪ-
АЕН, ЯЗЪ НЕШЕЯХ || СІН ПЪРЪКАНС РЕЪЪ ГРЕШНИ ПРЕДЯ И АЯРИН ЗЪТРЪДОН.

în pridvorul bisericii cei mari din Târșorul nou,

din Târșor (numit azi cel vechiu), atunci când

ea a fost părăsită și lăsată spre desăvârșită ruinare ¹⁾).

Așa fiind, evident că portretele mai sus menționate din biserica dela Bolnița Hurezului își au însemnătatea lor ca mărturii istorice, — drept ce am și ținut să le reproducem. Căci, cum ziceam în cuvintele de începutul acestei publicații, scopul ei este a aduna și publică material privitor la *toate* monumentele noastre, atât a celor mai vechi și mai prețioase, cât și a celor mai puțin vechi și prețioase, de oarece și unele și altele, ca rămășiți materiale a veacurilor apuse, reflectează aceeași latură de manifestare a vieții noastre trecute, pe care e nevoie s'o cunoaștem cât mai bine și cât mai complet.

Iată dar descrierea lor:

10.—*Bunul și înțeleptul Ioan Costandin Băsărabu-Voevod*. Coroană de aur pe cap. Dulamă de brocard de argint, cu flori negre, căptușită și cu guler mare, lat, de samur. Antereu de serasir alb, cu flori negre. Manșete și brâu vișinii. Pantaloni roșii. Incălțăminte albe. Cu mâna stângă ține biserica.

—*1. Ig[o]sp[od]ja ego (= și Doamna lui) Mariia*. Coroană de aur pe cap, Dulamă (cu mâneci) de brocard de argint, cu flori negre, căptușită și tivită cu samur. Rochie de serasir alb, cu flori negre. Brâu lat verde-putred. În urechi cercei. La gât mai multe șiruri de mărgăritare. Conduri albi. Cu mâna dreaptă ține biserica, sub care e zugrăvită următoarea inscripție:

*† SFÂNTUL ȘI DUMNEZEESCU. ACESTA PARACLIS,
*ȘTIUT ÎASTE CĂ DEN TEMELIE PREA LUMINATUL
*BLGOCESTIV DOMNU IOAN COSTANDIN BĂSARABA
*VOEVOD L-AU ÎNĂLȚAT, CU ZUGRĂVEALA L-AU ÎN-
*FRUMUSEȚAT, ÎNTRU CINSTEA ȘI LAUDA NAȘTERII
*MAICII DOMNULUI IS. HS. ȘI DE PURUREA FECOAREI
*ȘI SPRE NEMOARTA PĂMENIRE A SA ȘI A TOT BUN
*ȘI PREA BLGORODNIC NEAMULUI SĂU, SĂVĂRȘINDU-
*SĂ LA AL OPTULEA ANŪ A DÔMNIEI SALE, FIINDŪ
*LEATUL 7205 (=1697) ȘI ISPRAVNIC FIINDŪ KIR
*IOAN ARHIMANDRIT EGUMEN. AZŪ ISPISAH SII PA-
*RACLIS RUCI GREASNI PEDA I MARIN ZUGRAFI
*(=ȘI EU AM SCRIS ACEST PORACLIS, CU MÂNA GRE-
*ȘITUL PEDA ȘI MARIN, ZUGRAFI)» ²⁾.

—*3. Costandin-Voevod*. Coroană de aur. Dulamă de brocard de argint, cu flori negre, căptușită și tivită cu samur. Antereu de serasir

alb, cu flori negre, Brâu verde-putred. Pantaloni roșii. Incălțăminte albe.

—*4. Ștefan-Voevod*. Coroană de aur pe cap. Dulamă de brocard de argint, cu flori negre, căptușită și tivită cu samur. Antereu de serasir alb, cu flori negre. Brâu roșu. Pantaloni roșii. Incălțăminte albe.

—*5. Radu-Voevod*. Coroană de aur pe cap. Dulamă de brocard de aur, cu flori negre, căptușită și tivită cu samur. Antereu de serasir alb, cu flori negre. Brâu roșu. Pantaloni roșii. Incălțăminte albe.

—*6. Matei-Voevod*. Coroană de aur pe cap. Dulamă de brocard de aur, cu flori negre, căptușită și tivită cu samur. Antereu de serasir alb, cu flori negre. Brâu verde-putred. Pantaloni roșii. Incălțăminte albe.

În pridvorul paraclisului, pe peretele din dreapta ușii de intrare, se vede și portretul lui Ioan Arhimandritul, egumenul-ispravnic ce a supravegheat și ajutat la înălțarea mănăstirii. El e asemenea cu portretul lui din biserica cea mare, descris și reprodus în seria precedentă, cu deosebire că e mai prost lucrat și foarte rău păstrat.

11.—*1. Ioan Antonie-Voevod*. Coroană de aur pe cap. Dulamă de brocard de aur, cu flori negre, căptușită și cu guler mare, lat, de samur. Antereu de brocard de aur, cu flori negre. Manșete și brâu roșii. Pantaloni roșii. Incălțăminte albe. În mâna dreaptă ține o cruce.

—*2. Io Neagul Pos[telnicul] snă Antonie Voevod și tată luminatēi Doamne Mariia*. Dulamă de brocard de aur, cu flori negre, căptușită și tivită cu samur. Antereu de brocard de aur, cu flori negre. Manșete și brâu roșii. Pantaloni roșii. Incălțăminte albe. În mâna dreaptă ține o cruce.

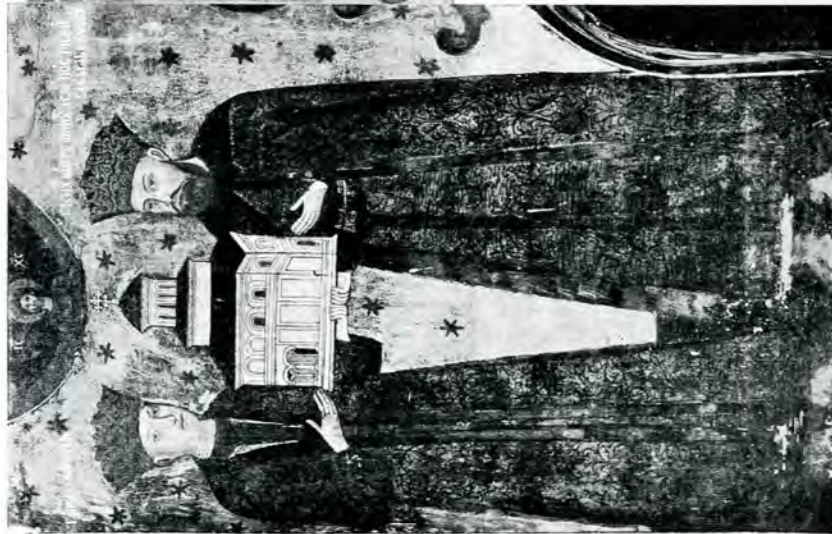
—*3. Bunul și creștinul Ioan Costandin Băsărabu-Voevod*. Coroană de aur pe cap. Dulamă de brocard de aur, cu flori negre, căptușită și cu guler mare, lat, de samur. Antereu de brocard de aur, cu flori negre. Manșete și brâu roșii. Pantaloni roșii. Cu mâna dreaptă ține biserica.

—*4. Gospodja ego (= Doamna lui) Mariia*. Coroană de aur pe cap. Dulamă (cu mâneci) de brocard de aur, căptușită și tivită cu samur.

¹⁾ V. N. Iorga, *Târșorul*, în *Convorbiri literare*, a. XXXIX (1905), p. 985 sq.

²⁾ Tocilescu, *op. cit.*, p. 40-41 = N. Iorga, *op. cit.*, I, 183-4.

Constantin-Vodă Brâncoveanu și Maria Doamna.

Antonie-Vodă și Neaga Postelnicul.

11. Portrete murale
din

biserica dela Bolnița mănăstirii Hurezi.

4.

3.

1.

2.

† АСНТЪ ЯДЕ ТЯДЕ ЯДЪКЪ СФОНЦІ ТЯДЕ ЕСТЬ || ШЫН ЯЧЕСТЬ СФОНЦІ ШИ АСМНЕЗЕМЕКЪ БИСЪР || КЪ КЪ О МНРЕСЬ ДНОДОБЕНТЬ, ПРЕРЪМ ПЕ
ДЪННЪ || ФЯРЬ, ЯНЪ ШИ КЪ ДЕ ТОЯТЕ ПОДЪБЕЛЕ ДНОДО || БЕНТЬ ШИ ПЕ ДНАБЪНТЕХЪ, ДНТЕХЪ ЧИН || ЕСТЬ ШИ АБЪДЯ ЯДОРМНРИ СФОНЦІ ТЯДЕ ||
НЪКЪТОЯРЕ ДЕ АСМНЕЗЕМЪ, КЪ ПОДЪБЕНІ || Е ШИ ЕН СЪ ФІЕ, МОШЛАОР, ПЪРНЦЛАОР || ШИ НОВО ДН ЕКЪЧІ, ШИ СЯЪ ЗЪГРЕНТЬ || АН АБЪГЪ ЗЪСЪ,
АМН АН. АНН || ШИ НЕРЪВЕНЕКЪ ФОНЦА КЪР ІОАН ЯХІМІЯН || АРНТЪ ЕГЪМЕН. ЯЗЪ НЕРЪВЕНЕКЪ РЪКА ГРЕШНОГО || ПРЕРЪМ Н НЕКОЛАЯ ЗЪГРЕНТИ. || БОРЕМ.

Rochie de brocard de aur, cu flori negre. Pieptar de aur, bătut cu roșu. În urechi cercei. La gât mai multe șiruri de mărgăritare. În mâna stângă ține biserica.

Între aceste două rânduri de portrete murale se află, deasupra ușii de intrare și încadrată într-o ghirlantă ținută de doi îngeri, după cum se poate vedea în ilustrația respectivă, următoarea inscripție:

«DENTRU ALE TALE ADUCU SF[IN]ȚII TALE, STĂ-
«PĂNĂ, ACASTĂ SF[IN]ȚĂ ȘI DUMNEZEIASCĂ BISEA-
«R[IL]CĂ CA O MIREASĂ ÎNPODOBITĂ, PŘECUM PE
«DĂNNAFARĂ, AȘA ȘI CU DE TOATE PODOABELE ÎN-
«PODOBITĂ ȘI PE DĂNLĂUNTRU, ÎNTRU CINSTEA ȘI
«LAUDA ADORMIRII SF[IN]ȚII TALE, NĂSCĂTOARE
«DE DUMNEZĂU, CA POMENIRE ȘI EI SĂ FIE, MOȘI-
«LOR, PĂRINȚILOR ȘI NOO ÎN VEACI. ȘI S'AU ZU-
«GRĂVIT LA LEAT 7207 (=1699) MAI 31 DNI. ȘI IS-
«PRAVNIC FIIND KIRŪ IOAN ARHIMANDRII EGUMEN.
«AZŪ ISPISAH RUCA GREASŊAGO (= AM SCRIS EU
«CU MĂNA MEA PĂCĂTOASĂ): PŘEDA I NICŌLA ZU-
«GRAFI. EFREM».

În biserica dela Bolnița. anume în pridvor, pe peretele dela dreapta ușii de intrare, se mai găsesc portretele egumenilor ce au ajutat și privighiat la zidirea (1696) și restaurarea (1794) ei: Ioan Arhimandritul și Pahomie Polovrăgianul. Ele sunt însă foarte deteriorate. Și aceasta de

mâna păcătoasă a oamenilor, cari le-au acoperit peste tot cu o sumedenie de sgărieturi și iscălituri. A le fi reprodus astfel, ar fi însemnat nu atât a înfățișa nește mărturii istorice, cât a arăta cea mai ticăloasă dovadă despre totala lipsă de înțelegere și respect ce unii din semenii noștri manifestă față de scumpele și prețioasele rămășițe ale trecutului. De aceea preferăm să le dăm numai în descriere.

— *Ioan Arhimandrit egumen*. Cu barbă mică neagră. Imbrăcat în răsă și cu camilafcă. Ține mâinile încrucișate pe piept. Deasupra și la dreapta se citește o mică rugăciune slavonească.

— *Pahomie [Polovrăgianul]*. Cu barbă mare neagră. Imbrăcat în răsă și cu camilafcă. În mâna dreaptă ține un sul de hârtie (pe care se citește inscripția reprodusă mai sus, ce amintește de sălășluirea Turcilor în mănăstire și restaurarea bisericii), iar în stânga nește mătănii.

În o a treia serie vom descrie și vom reproduce, în măsura valorii lor, restul portretelor murale ce se mai găsesc la Hurezi: în schiturile dependente, Sf. Stefan și Sf. Apostoli, precum și în trapeza mănăstirii.

ALEX. LĂPĂDATU.

Casutară pe un patrarir dela Hurezi
(1700).